

the usual and traditional in favor of the avant-garde in the work of dance studios began to be observed after 1916, when educational choreographic cells were opened under the leadership of A. Pashkovska, I. Chystiakov, M. Mordkin, B. Nizhynska. They introduced a creative experiment, diversified academic technology with modern plastics.

Novelty. For the first time, a comprehensive analysis of the work of dance studios in Kyiv in the 1910s and 1920s was conducted.

The practical significance. Materials and results of the article can be used for further research on the problems of art studies in the cultural life of Kyiv; in the training of cultural scientists and art critics in higher education institutions.

Key words: dance studios, history of Kiev, Ukrainian culture of the early 20th century.

Надійшла до редакції 28.03.2020 р.

УДК [78.27; 78.2 І]

ТВОРЧІСТЬ КАРОЛЯ ШИМАНОВСЬКОГО У МУЗИЧНОМУ ЖИТТІ ЛЬВОВА ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Стрілецька Ольга Ігорівна – аспірантка, Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка, м. Львів
<https://orcid.org/0000-0003-0942-6510>
<https://doi.org/10.35619/ucpm.vi36.405>
 olgastriletska@gmail.com

Стаття присвячена постаті видатного польського композитора доби модернізму Кароля Шимановського та його ролі у музичному житті Львова окресленого періоду. На основі архівних матеріалів та фахової літератури проаналізовано значущість творчого внеску композитора у розвиток місцевої культури. Структуровано та, частково, охарактеризовано сегменти, в яких проявлявся вплив К. Шимановського. Увагу зосереджено на виконанні творів композитора в концертних залах Львова в першій третині ХХ століття.

Ключові слова: Кароль Шимановський, композитор, музична творчість, культурне життя, міжвоєнний період, концерти, відуки.

Постановка проблеми. Взаємини видатного польського композитора Кароля Шимановського з Україною та, зокрема, Львовом дозволяють представити важливі аспекти міжнародних музично-мистецьких зв'язків у сучасній гуманітарній науці. Адже композитор, хоча й народився на Великій Україні (с. Тимошівка поблизу Єлисаветграда, тепер м. Кропивницький), протягом кількох десятиліть був пов'язаний зі Львовом численними творчими, дружніми та родинними контактами. До Першої світової війни тут жили його мати і сестра – оперна співачка Станіслава Корвін-Шимановська, яка активно концертувала як камералістка, послідовно популяризуючи вокальну музику авторства брата. Тож цілком природно, що композитор охоче навідувався до столиці Галичини як перед Першою світовою війною, так і у міжвоєнне двадцятиріччя. Одна з причин такого частого відвідування Львова – зручне розташування міста, завдяки чому Шимановський, інтенсивно мандруючи зі Сходу (зокрема з рідної Тимошівки) на Захід – до Кракова, Відня, Закопаного та ін. – мав де зупинитись і перепочити. Не менш суттєвою причиною міста для композитора була чудова інтелектуально-мистецька атмосфера і гроно його добрих приятелів, що проживали тут постійно або періодично. До цього грона належали, передусім, музиканти: М. Солтис, А. Хибінський, Я. Скшидлевський, К. Лішневський та скрипаль В. Коханський, а також поети К. Макушинський, С. Баронч.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Творчість К. Шимановського розглядалася у численних монографіях, статтях, розвідках, документальних студіях тощо. В українському музикознавстві до аналізу спадщини композитора звертались Ж. Хурсіна, Д. Полячок, О. Маркова, В. Гузеєва, О. Ізваріна та ін. Зв'язки К. Шимановського зі Львовом також опрацьовували музикознавці, приміром Л. і Т. Мазепа [8], М. Солтис [25], зокрема ґрунтовне дослідження належить А. Калениченку [5]. Однак фактичний та аналітичний матеріал цих публікацій вартує узагальнити та структурувати, виокремивши вагомість мистецької харизми самого композитора та його творів у динаміці змін культурного життя Львова окресленого періоду.

Мета статті – охарактеризувати роль і місце творчості та концертних виступів К. Шимановського у Львові в контексті музичного життя й у процесах зміни естетичних установок й ідеалів міста.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для з'ясування проявів впливу К. Шимановського на львівське музичне життя в окремих сегментах необхідно, насамперед, їх виокремити і охарактеризувати, представити функції в інфраструктурі цілого.

Очевидно, на перше місце варто поставити виконання самих творів, що, відповідно, піднімає наступні питання про музикантів, здатних на високому художньому рівні донести до слухача їх зміст.

Адже складність і новизна музичної мови одного з найяскравіших слов'янських модерністів першої третини ХХ ст., принаймні, повинна була віднайти аналогічних інтерпретаторів, які траплялися далеко не в кожному місті навіть із добрими культурними традиціями.

Другу сходинку інфраструктурної піраміди займає публіка і її належний рівень культури, що суттєво впливає на рецепцію модерних творів композитора.

Третім сегментом вважаємо наявність відповідного медійного та критичного резонансу виконань, який почасти відображає, а почасти і створює громадську думку щодо творів цього композитора.

Четвертим – видання і продаж його нот та можливість їх поширення у професійних і аматорських колах Галичини.

П'ята сходинка – це аналітичні і музикознавчі розвідки, які відображають інтерес до творчості композитора, а водночас репрезентують глибину і влучність її оцінки.

Шостим сегментом виступають матеріальні і меморіальні знаки уваги і пошани до митця, що свідчать про його «входження у мистецький пантеон» у суспільній свідомості даного регіону.

Останнім, сьомим, сегментом (останнім не за впливовістю, а з огляду на те, що цей фактор не має суто музичного ґрунту, а швидше належить до соціопсихологічної сфери) подаємо «образ автора» в тому живому сприйнятті, яке залишилось у багатьох слухачів та, передусім, представників львівської еліти, з якими зустрічався і спілкувався К. Шимановський. Сюди ж віднесемо також наявність певного «зворотного зв'язку» – творчого відгуку композитора на імпульси, які походять від цього середовища, поява тут його знакових творів.

Усі названі сегменти впливу творчості і особистості Кароля Шимановського на львівську музичну культуру окреслюємо лише побіжно. Однак більш докладно вартує зупинитись і прокоментувати перший із них – виконання творів видатного композитора у львівських концертних залах і сценах протягом першої третини ХХ ст. Про концерти К. Шимановського у Львові йдеться у вищезгаданій статті А. Калениченка, доповнено у матеріалі А. Калениченка – Д. Полячка, вміщеному в буклеті фестивалю «Осінь з музикою Кароля Шимановського» (4-20 жовтня 2020 р.) [6], де простежується виконання творів Шимановського в Україні загалом і у Львові зокрема.

Серед них у статті дослідник згадує про п'ять авторських концертів протягом двадцяти років, натомість у матеріалі останнього року додає ще один концерт – таким чином, збільшуючи їх число до шести, до того ж докладно розписує концерти Шимановського за роками та вказує усі твори, що входили до їх програм.

«Перший з них відбувся 25 березня 1912 р. за участі автора, С. Корвін-Шимановської та знаменитого піаніста А. Рубінштейна і включав надзвичайно амбітну програму: для фортепіано – Друга соната ор. 21, Варіації h-moll ор. 3, Прелюдія і фуга, вибрані Прелюдії ор. 1 та Етюди ор. 4, а також пісні «Лебідь» на вірші В. Берента ор. 7, окремі номери з циклів Шість пісень на вірші К. Тетмайера ор. 2, Шість пісень на вірші Т. Міціньського ор. 20, «Барвисті пісні» ор. 22 та «Любовні пісні Гафіза» ор. 24» [6]. Звертаємо увагу, що в цьому концерті виступила його сестра – талановита вокалістка, що часто була першовиконавицею його камерно-вокальних опусів, однак належного рівня піаніста у Львові не знайшлося. Утім фортепіанні твори Шимановського виконувались добре підготованими місцевими студентами консерваторії ГМТ, про що йтиметься далі.

«17 березня 1920 р. ... у залі ПМТ у Львові... відбувся камерний концерт, де Павел Коханський загравав скрипковій Сонату ор. 9, цикл «Міфи» ор. 30, Ноктюрн і Тарантеллу ор. 28 та транскрипції каприсів Нікколо Паганіні ор. 40 D-dur і a-moll, а С. Корвін-Шимановська заспівала по дві пісні з вокальних циклів брата – «Любовних пісень Гафіза» ор. 24, «Барвистих пісень» ор. 22, «Пісень божевільного муедзина» на вірші Я. Івашкевича ор. 42 та П'яти пісень на вірші німецьких поетів ор. 13. Партію фортепіано протягом усього концерту виконував автор» [6]. Як бачимо, і у цьому випадку місцевих музикантів, здатних подолати художні й технічні труднощі модерної мови творів Шимановського, не знайшлося. Можна припустити, що період Першої світової війни болісно відобразився на діяльності львівських музичних закладів і не всі кращі музиканти повернулися до Львова, а якщо і повернулись, то не завжди знаходились у найкращій формі.

«17 січня 1922 р. у Львові відбулася прем'єра написаного в Єлисаветграді циклу «Пісні божевільного муедзина» на сл. Я. Івашкевича, ор. 42 (С. Корвін-Шимановська і Едвард Штайнбергер)» [6]. В цьому концерті вперше зі Станіславою Корвін-Шимановською виступає львівський піаніст і педагог Едвард Штайнбергер.

«Третій і четвертий, цілком присвячені пісням (з однаковою програмою), авторські концерти К. Шимановського відбулися у Львові 11 грудня 1923 р. та 25 січня 1924 р., п'ятий, скрипково-пісенний – 2 грудня 1927 р. В усіх трьох концертах композитор виступив як акомпаніатор із сестрою Станіславою та, в 1927 р., зі скрипалькою І. Дубіскою. У концерті 11 грудня [1923 р.] вдруге після Парижу відбулося

виконання циклу «Слопєвнє» ор. 46-біс, на слова Ю. Тувіма» [6]. Серед виконавців знову бачимо сестру композитора і його самого та варшавську скрипальку І. Дубіску. Якщо бажання композитора супроводжувати виступ своєї сестри можна зрозуміти і пояснити (їх стосунки завжди були дуже теплими і довірливими), то запрошення солістки з Варшави свідчить про брак місцевого скрипаля належного рівня.

Коли говорити про останній сьомий сегмент присутності композитора у львівському музичному житті та *vice versa* вплив львівського оточення на його творчий процес, то слід виділити 1920-і роки як найбільш сприятливий у цьому сенсі період. К. Шимановський переживає у Львові творче піднесення, тут зароджуються задуми його нових творів та опрацьовуються важливі партитури. Упродовж 1924-1925 рр. він працював над фортепіанним концертом, призначеним для А. Рубінштейна, втім не закінчив його через трагічні події в особистому житті: загибель улюбленої племінниці Аліни Бартошевіч. Влітку 1928 р. у столиці Галичини композитор працював над одним із найвідоміших своїх творів – балетом «Гарнасі» (Розбійники з Татр).

Вагомими у формуванні стилістики композитора стали його контакти з львівським музикознавцем А. Хибінським, який розбудив інтерес Шимановського до фольклору горян Підгалля (саме йому присвячено цикл «20 мазурок» ор. 50) [7; 228].

Плідний період контактів Шимановського з львівською культурною елітою завершився черговим авторським концертом. «Останній, шостий авторський концерт у Львові перевершив попередні за масштабом. Програма концерту, що відбувся 3 лютого 1928 р., включала Концертну увертюру, ор. 12, Третю симфонію для голосу, мішаного хору та оркестру «Пісня ночі» на вірші персидського поета XII ст. Джалалуддіна Румі ор. 27 (перше виконання з хором) і оркестрову версію Другого зошита вокального циклу «Любовні пісні Гафіза» ор. 26. Диригував А. Солтис, співала, як завжди, С. Корвін-Шимановська» [6].

Львів справді отримав в особі А. Солтиса (як і раніше в особі його батька М. Солтиса) фахового і талановитого диригента. Партитури Шимановського були йому під силу, він добре знав і часто виконував сучасні партитури.

Очевидно, підвищення рівня львівських музикантів, а головне, поступове залучення доволі консервативної львівської музичної еліти та слухачів до нової музики, дозволило наприкінці 1920 – упродовж 1930-х рр. щораз активніше впроваджувати твори Шимановського в концертний репертуар і охоплювати різні жанри й різні рівні складності. Варто додати, що перші виконання музики найбільшого польського модерніста відбулось у Львові 20 березня 1908 р. – прем'єрне виконання щойно написаної пісні «Пентезілея» ор. 18 для сопрано й оркестру на вечері, присвяченому пам'яті Ст. Виспянського. Диригував Мечислав Солтис, співала сестра композитора С. Корвін-Шимановська.

Окремо слід зазначити знаменну віху біографії митця. У 1910 р. у Львові відбулось урочисте святкування сторічного ювілею від дня народження Ф. Шопена і одним із важливих заходів святкувань став конкурс на кращий сучасний твір польського автора, в якому Шимановський здобув перемогу за Сонату № 1 ор. 8 для фортепіано (1903-1904 рр.). Цей факт відносимо до шостого сегменту в системі впливу творчості композитора на регіональну культуру: адже це був перший документальний вияв визнання великого таланту молодого митця у львівському середовищі.

Високий рівень викладання у Львівській консерваторії, передусім у класі фортепіано, який заснував свого часу учень і асистент Ф. Шопена К. Мікулі, дозволив кільком кращим випускникам досягнути художні відкриття музики К. Шимановського, хоча, як вже зазначили, ще не в тому обсязі, який задовольнив би самого автора. В 1912 р. талановита львівська піаністка Гелена Оттавова ввела до своєї програми Сонату c-moll К. Шимановського. Марія Мірська, випускниця чеського педагога В. Курца в консерваторії ГМТ та Теодора Лешетицького у Відні, теж виконувала опуси представників композиторського об'єднання «Молода Польща», зокрема твори К. Шимановського.

Поступово збагачувалась репертуарна скарбниця виконання творів Шимановського у Львові, особливо вокальних та фортепіанних. У травні 1926 р. Стефан Аскеназе (випускник школи Теодора Поллака та класу Емілія Зауера у Відні) виконав «Серенаду», а в грудні 1927 р. у залі Мистецького Кола і Казино Юзеф Турчинський виніс на сцену в модерністичній програмі, поряд із творами С. Прокоф'єва та М. Кастельнуово-Тедеско, «Острів сирен», готуючи авторський концерт камерно-вокальної музики композитора наступного дня [18].

Засновник Львівського відділу Польського товариства сучасної музики Л. Мюнцер від 1930-х рр. неодноразово виконував фортепіанні композиції К. Шимановського у своїх програмах як на батьківщині, так і під час зарубіжних концертних турне Румунією, Норвегією, Нідерландами і Англією упродовж 1938-1939-х рр. Із учнями свого класу Мюнцер готував високохудожні монопрограми з творів митця [26], а згодом, працюючи у Варшаві, вболівав за можливість популяризації його творчості у радіотрансляціях.

У вшануванні особи Шимановського і визнанні його композиторського таланту особливе місце займає факт надання імені композитора – ще за життя, що трапляється доволі рідко! – Львівському музичному інституті, перейменованому у 1931 р. у Львівську музичну консерваторію ім. К.Шимановського. Сам Шимановський, «зворушений доказом гарячої симпатії, [...] двічі буваючи у Львові, відвідав школу, з прихильністю висловлюючись як про методи, так і про високий рівень навчання» [17].

Останній прижиттєвий концерт у Львові за участі автора відбувся 5 листопада 1932 р. і позначений львівською прем'єрою ор. 60. Симфонії № 4 (*Symphonie concertante*) для фортепіано й оркестру в 3-х частинах, присвяченої А. Рубінштейну. Диригентом виступив Гржегож Фітельберг, партію фортепіано виконував автор [19]. Варто наголосити на особі диригента: разом із композитором він був учасником угруповання «Молода Польща», тож знався з ним багато років і був палким прихильником його таланту.

Коли Шимановський після тривалої хвороби відійшов у засвіти, львівська мистецька спільнота відреагувала з приводу смерті композитора розлогими некрологами, які нерідко представляли критично-аналітичні студії його творчості (що можемо віднести до третього сегменту його впливу на мистецьке життя, тобто пресових відгуків на події, пов'язані з композитором). Відома згодом музикознавиця Зофія Лісса так відізналась про стиль композитора: «Шимановський був за своїм духом романтиком, хоча від нього свідомо відособлювався; романтиком він був у своїй потребі вираження себе у своїй музиці, в своєму метафізичному, пантеїстичному сприйнятті світу, що знайшло відгомін у його музиці. Але будучи водночас людиною з широкими інтелектуальними обріями, він знав, що його власна епоха йде у зворотному напрямку, тож він прагнув відтворити ідеї своєї власної генерації, до мови, якою промовляла ця генерація. Ця боротьба між вродженими схильностями його психіки і вимогами сучасної доби творить вісь, довкола якої обертався розвиток стилю Шимановського» [23].

Водночас, якщо вже мова йде про оцінку музики Шимановського львівськими критиками і, відповідно, реакцією публіки (що відповідає другому і третьому сегменту регіональної музичної інфраструктури творчості композитора), то вона надто довго залишалась неоднозначною і далеко не такою однозначно позитивною, а навіть тріумфальною, як це прийнято подавати у сучасних дослідженнях. На підтвердження наводимо розлогу рецензію після найвдалішого, останнього авторського концерту композитора у 1928 р.

«В актуальному сезоні вдруге виступає з композиторським концертом у Львові Кароль Шимановський, якщо перший був повністю присвячений сольним пісням і скрипковим творам, програма другого концерту включала тільки оркестрові твори. Кароль Шимановський, як відомо, є одним з найпопулярніших репрезентантів т. зв. модерністичної музики і всі його твори виражають в більшій чи меншій мірі всі переваги і вади нового напрямку. Як би ми не ставились до цього роду музики, маємо визнати, що у всіх творах Шимановського проявляється його великий творчий талант. Ми знову в цьому переконались на згаданому концерті, на якому виконали «Концертну увертюру» ор. 12 для великого симфонічного оркестру, Симфонію № 3 ор. 27 для хору, солістів, оркестру і органу, а також «Три любовні пісні Гафіза» для голосу з оркестром. З цих творів лише «Концертна увертюра» беззаперечно сподобалась публіці, можливо тому, що вона написана ще 1903 р. і незважаючи на пізнішу переробку, не позначена ще всіма рисами актуального стилю композитора. Щодо двох наступних творів важко нам судити з одного виконання, тим більше, що не можемо оцінити, чи виконання відповідало інтенціям композитора. В будь-якому випадку стверджуємо, що диригент др. Адам Солтис вклав у підготовку концерту титанічну працю, а якщо навіть не все було так, як повинно, то належить виправдати це тим, що всі твори були неймовірно важкі. Виконавцями були пані С.Корвін-Шимановська, мішаний хор Консерваторії, чоловічий хор Польського музичного товариства, оркестр консерваторії за участі посиленого оркестру Міського театру. Після концерту присутнього в залі композитора викликали і вручили йому лавровий вінок» [24].

Однак, львівська публіка хоч і не сприймала повністю інноваційного стилю Шимановського, але його твори викликали інтерес. Про це свідчить продаж його нот у львівських музичних книгарнях. Як зазначає І. Антонюк: «У 1879-1939 рр. у Львові діє «Польська книгарня Бернарда Полонєцького», яка мала розгалужену мережу магазинів: «Магазин нот Б. Полонєцького», «З випозичальні музичних новинок Б. Полонєцького». Серед видань Б. Полонєцького зустрічаємо твори визначних польських композиторів: С. Невядомського – «*Słonko*»: *Pieśni do słów Adama Asnyka*, К. Шимановського – «*I ja tam byłem*» на сл. А. Mickiewicza, В.Валлека-Валєвського – «*Kierdele*»: *Na chórt męski i alt solo z cyklu «Mój świat»*, твори на тексти Я. Каспровича, Т. Бой-Желєнського» [1].

Ще один сегмент, який у нашій класифікації поданий як четвертий, тобто наукові дослідження стилю композитора, переконливо свідчить про виняткову увагу, яку львівські музикознавці приділяли Шимановському: першою узагальнюючою працею, виданою за життя композитора, була монографія Здзіслава Яхімецького, випускника консерваторії ГМТ [16]. Наступні вагомі дослідження

вийшли з-під пера вихованців Інституту Музикології, студентів професора Адольфа Хибінського, Юзефа Хомінського та Стефанії Лобачевської [20].

Вище були розглянуті виключно польські чинники львівської культури, які стосувались виконання, дослідження, поширення музики К. Шимановського. Але й українська мистецька громада не стояла осторонь від такого яскравого таланту.

Програми українських музикантів і колективів тривалий час зберігали національно-маніфестаційний характер, оскільки цього вимагали суспільно-політичні умови та зумовлений ними соціокультурний запит. Проте зі зростанням кількості фахівців, які доповнили свою фахову освіту зарубіжним вишколом у провідних мистецьких музичних центрах Європи, їх репертуарна політика почала дедалі більше набувати просвітницького, тематичного спрямування, ширшої стильової та жанрової палітри. Виконавці прагнули поєднати в концертних програмах зразки західноєвропейської і питомої національної музики.

Одним із показових прикладів зародження нових репертуарних установок стала концертна діяльність Галі Левицької (випускниці Віденської академії музики та виконавського мистецтва у класі фортепіано Є. Лялевича, та концерткурсу П. Вайнгартнера), яка 30 березня 1931 р. у залі Вищого музичного інститут ім. М. Лисенка презентувала львівській публіці фортепіанний цикл В. Барвінського «Любов», а 31 грудня того ж року уклала програму з творів українських митців Галичини і Наддніпрянщини (Сім прелюдій П. Козицького, Соната З. Лиська, Сюїта М. Колесси, Дві прелюдії ор. 11 Л. Ревуцького). Представлені в програмі молоді митці-модерністи З. Лисько М. Колесса були, як і В. Барвінський, вихованцями Празької консерваторії та Карлового університету. Яскравий діяч музичного мистецтва, диригент, музикознавець та композитор модерністичного напрямку А. Рудницький, відзначав: «День 31 грудня 1931 року треба буде записати золотими буквами в історію музичного життя у Львові... Часи з'явилі традиції в творчому мистецтві, які минулися уже на Заході і Сході, минаються помалу у нас. Ніяка сила консерватизму не може стати на шляху живого життя і його вимог, ніякі аргументи не спинять природнього розвитку творчих сил» [13].

У подальшому українські музиканти Галичини — піаністи Р. Савицький, В. Божейко, Т. Шухевич, Д. Герасимович, Д. Гординська-Каранович, І. Любчак-Крих, співачки О. Бандрівська, І. Шмериківська-Приймова, скрипаль Ю. Крих — набагато частіше звертатимуться до творів як галицьких модерністів, так і до доробку митців Наддніпрянщини поряд із музикою західноєвропейських метрів. Музика К. Шимановського звучатиме в програмах, можливо, не так часто, але доволі регулярно. Українські музичні критики практично не висловлюють невдоволення надто «модерністичною», незрозумілою для публіки мовою композитора, а навпаки, відгукуються про його стиль із великим пошанівком і визнанням. Наведемо на підтвердження висловленої гіпотези кілька рецензій.

Коментуючи концерти А. Рудницького на Великій Україні, рецензент зазначає: «Ю. Ткаченко пише в «Вістях» з 27 жовтня про виступ А. Рудницького дуже обширно. «Як п'яніст, читаємо в оцінці Ткаченка, А. Рудницький є учнем добре відомих у нас піаністів Егона Петрі та Лео Сірої. Артист виконав інтересний і рідко виконуваний програм з творів польського модерного композитора К. Шимановського «Фантазія» та «Етюд», Вагнера-Ліста «Смерть Ізольти» та Ліста «Легенда про Франциска». Виконання А. Рудницьким зазначених творів показало, що в його особі ми придбали високо-культурного музику...» [4].

До «інтелектуальних виконавців» українського середовища Галичини належала і співачка Іванна Приймова-Шмериківська — випускниця віденських та паризьких педагогів. «Вона була відомою в Галичині передовсім завдяки виступам у вечорах співацьких товариств, а також низці сольних тематичних концертів, які сама ж і коментувала: «Романси П. Чайковського», «Солоспіви сучасних галицьких композиторів», «Пісні К. Шимановського», «Італійські та французькі пісні XVIII ст.». В своїх нарисах «Українська музика» А. Рудницький називає І. Шмериківську-Приймову першою концертною камерною співачкою в Галичині, «дуже культурною і музикальною» [9; 550].

Та ж І. Шмериківська-Приймова подає об'єктивний і цілком схвальний погляд на симфонічний доробок К. Шимановського в 1935 р.: «... Останнім симфонічним концертом диригував Г. Фітельберг, відомий львівській публіці з кількох разів виступів. Оркестру веде все цікаво, а по способі диригування пізнати, що призвичаєний до добрих та рутинованих оркестр. Двократне відіграння Симфонії Шимановського й усунення з програми Бетовена поділило слухачів на дві партії. Одні були з того невдоволені, другі дуже охотно послушали ще раз Симфонії Шимановського, яка своєю будовою та інструментацією належить до тяжких творів та яку за одноразовим вислуханням важко добре затишити. Симфонія та починається співною, повною мелянхолією мільодією і вся І. частина опирається на тих співних мотивах, які ритмічно та гармонійно безупинно змінюються, II. частина це короткі варіяції, які так зі собою лучаться, що аж важко їх відрізнити. Остання частина це fuga, яка впроваджує цілий гураган звуків. Солісткою вечора була скрипачка з Парижа, Колетте Франц, дуже

гарна поява на естраді. Манера її викazuje велике уміння та багато мистецького смаку, однак бракує їй глибокого тону та внутрішнього вогню в інтерпретації. Тому гра її не пориває» [12].

Так само із захопленням відгукується В. Барвінський про виконання скрипкових творів К. Шимановського Ю. Крихом, вказуючи при тім на дуже добре сприйняття модерної музики українською публікою:

«Значні колористично-виразові засоби виявив наш скрипак у кінцевих творах програми Шимановського імпресіоністичній *La Fontaine d'Arechuse* і його ж „перелицьованих” варіаціях Паганіні, які то твори з наскрізь модерними фактурою і духом, на диво, дуже до вподоби припали нашій публіці» [2].

Українська громада не лише відгукнулася у щоденній пресі на смерть композитора («У Льозанні помер славний польський композитор Карло Шимановський. Покійний розпочав свою кар'єру у Львові» [11]), але й скерувала на похорон свою поважну делегацію: «7-го ц. м. в похоронах світової слави музика й композитор Карла Шимановського в Кракові взяв участь від «Союзу Українських Професійних Музик», від його композиторської секції та від «Вищого Музичного Інституту ім. Лисенка» у Львові дир. Василь Барвінський. Делегат зложив на труні китицю квітів з шарфами, що на них був напис українською мовою: «Великому Творцеві Українські Композитори» [3]. Розгорнутий некролог Шимановського вмістив В. Барвінський у часописі «Назустріч» 15 квітня 1937 р.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Вокальні, камерно-інструментальні (найчастіше фортепіанні) та масштабні оркестрові опуси Шимановського у Львові в період його життя і невдовзі після смерті звучали у виконанні як гастролерів, так і львівських виконавців та колективів – вихідців з усіх трьох провідних громад: польської, єврейської та української, переважно випускників віденських музичних вишів.

Отже, підсумовуючи різні аспекти впливу творчості К. Шимановського на львівську музичну культуру у міжвоєнний період, спостерігаємо його поступове зростання і розширення жанрового кола виконуваних творів, діяльність представників місцевої культури, які знаходились під особистим чаром його харизматичної особистості, появу досліджень, присвячених його творчості. Це стало можливим завдяки неухильній професіоналізації музичного життя Львова в міжвоєнному двадцятиріччі. Цікавим у подальшій перспективі видається дослідження повоєнних рефлексій особистості і творчості К. Шимановського як у контексті львівського музичного середовища, так і у компаративному аналізі української і польської шимановськіани.

Список використаної літератури

1. Антонюк І. М. Нотні колекції бібліотеки ЛНМА ім. М. В. Лисенка у світлі історико-культурного процесу краю: дис. ... канд. миств.: 17.00.03. Львів: ЛНМА ім. М. Лисенка, 2008. С. 73.
2. Барвінський В. Концерт Юрія Криха. *Українська Музика*, 1939. Ч. 3. С. 86-87.
3. Делегат українських композиторів на похоронах пок. К. Шимановського. *Діло*. Ч. 78. 1937. С. 7.
4. З української опери. *Діло*. Ч. 251. 1927. С. 3.
5. Калениченко А. Кароль Шимановський і Галичина. *Українсько-польські культурні взаємини*. Київ: ІМФЕ ім. М. Рильського, 2008. Вип. 2. С. 235-249.
6. Калениченко А., Полячок Д. Виконання музики Шимановського в Україні: Буклет фестивалю «Осінь з музикою Кароля Шимановського» (4-20 жовтня 2020 р.). URL: <http://szymanowski-fest.com/index.php/uk/karol-shymanovsky/vykonannia-muzyky-shymanovskoho-v-ukraini>
7. Кароль Шимановський. Воспоминания, статьи, публикации, Москва: Сов. композ., 1984.
8. Мазепа Л., Мазепа Т. Шлях до музичної академії. Т. 1. Львів: Сполом, 2003. 288 с.
9. Медведик П. Діячі української музичної культури (Матеріали до біобібліографічного словника). *Зан. НТШ: Праці Музикознавчої комісії*. Львів: Наук. т-во ім. Т. Шевченка у Львові, 1996. Т. 332. С. 464-558.
10. Новинки. Концерт Пани Івонни Шмеріківської-Приймової у Львові. *Діло*. Ч. 88. 1935. С. 5.
11. Помер композитор Шимановський. *Діло*. Ч. 69. 1937. С. 5.
12. Приймova І. З концертової салі. *Діло*. Ч. 25. 1935. С. 7.
13. Рудницький А. Нові напрями в музичному мистецтві. *Діло*. Ч. 1932. С. 3.
14. Ферендович М. Диригентське мистецтво в музичному просторі Львова першої третини ХХ ст. (джерелознавчий аспект). Рукопис дис. ... канд. миств.: 17.00.03 музичне мистецтво. Львів: ЛНМА ім. М. Лисенка, 2017. 271 с.
15. Chomiński Józef M. Studia nad twórczością Karola Szymanowskiego. Warszawa: PWM, 1969.
16. Jachimecki Zdzisław. Karol Szymanowski: rys dotychczasowej twórczości. Kraków: Skład. Główny w Księgarni Jagiellońskiej. 1927.
17. Karol Szymanowski we Lwowie. *Dziennik polski*. 7. IX. 1938. S. 6.
18. Koncert uczniów prof. Muenzera. *Chwila*. 1931, № 4373. S. 9.
19. Kronika. *Chwila*. № 4891. 1932. S. 13.
20. Łobaczewska Stefania. Karol Szymanowski: życie i twórczość. Warszawa: PWM, 1950.
21. Muzyka. 1935. № 1-2. S. 31.
22. Obchody 100-lecia F. Chopina we Lwowie. *Słowo Polskie*. Lwów, 1910.

23. Plohn A. Karol Szymanowski. *Chwila*. № 6492, 1937. S. 9.
24. Plohn A. Z sali koncertowej. Carol Szymanowski. *Chwila*. № 3191, 1928. S. 9.
25. Sołtys M.E. Twórczość Mieczysława i Adama Sołtysów w kontekście muzyki polskiej i europejskiej, Lublin : Polihymnia, 2012. 212 s.

References

1. Antoniuk I. M. Notni kolekcii biblioteki LNMA im. M. V. Lysenka u svitli istoryko-kul'turnoho protsesu kraiu: dys. ... kand. mystetstvoznav.: 17.00.03. L'viv: LNMA im. M.Lysenka, 2008. S.73.
2. Barvins'kyj V. Kontsert Yurii Krykha. *Ukrains'ka Muzyka*, 1939. № 3. S. 86-87.
3. Delehat ukrains'kykh kompozytoriv na pokhoronakh pok. K. Shymanov's'koho. *Dilo*. №.78.1937. S. 7.
4. Z ukrains'koi opery. *Dilo*. №.251.1927. S. 3.
5. Kalenychenko A. Karol' Shymanov's'kyj i Halychyna. *Ukrains'ko-pol's'ki kul'turni vzaiemyny*. Kyiv : IMFE im. M. Ryl's'koho, 2008. Vyp. 2. S. 235-249.
6. Kalenychenko A., Poliachok D. Vykonnannia muzyky Shymanov's'koho v Ukraini: Buklet festyvaliu «Osin' z muzykoiu Karolia Shymanov's'koho» (4-20 zhovtnia 2020 r.). URL: <http://szymanowski-fest.com/index.php/uk/karol-shymanovskiy/vykonnannia-muzyky-shymanovskoho-v-ukraini>.
7. Karol' Shymanov's'kyj. *Vospomynania, stat'y, publikatsyy*, Moskva : Sov. kompozytor, 1984.
8. Mazepa L., Mazepa T. Shliakh do muzychnoi akademii. T. 1. L'viv: Spolom, 2003. 288 s.
9. Medvedyk P. Diiachi ukrains'koi muzychnoi kul'tury (Materialy do biobibliografichnoho slovnyka). *Zapysky NTSh: Pratsi Muzykoznavchoi komisii*. L'viv: Naukove tovarystvo im. T. Shevchenka u L'vovi, 1996. T. 332. S. 464-558.
10. Novynky. Kontsert Panny Ivanny Shmerykivs'koi-Pryjmovoi u L'vovi. *Dilo*. № 88. 1935. S. 5.
11. Pomer kompozytor Shymanov's'kyj. *Dilo*. № 69. 1937. S. 5.
12. Pryjmova I. Z kontsertovoi sali. *Dilo*. №25 .1935. C. 7.
13. Rudnyts'kyj A. Novi napriamky v muzychnomu mystetstvi. *Dilo*. № 1932. S. 3.
14. Ferendovych M. Dyrhents'ke mystetstvo v muzychnomu prostori L'vova pershoi tretyny XX st.. (dzhereloznavchyy aspekt). *Rukopys kand. dys. 17.00.03 – muzychne mystetstvo*. L'viv: LNMA im. M.Lysenka, 2017. 271 s.
15. Chomiński Józef M. *Studia nad twórczością Karola Szymanowskiego*. Warszawa: PWM, 1969.
16. Jachimecki Zdzisław. *Karol Szymanowski: rys dotychczasowej twórczości*. Kraków: Skład. Główny w Księgarni Jagiellońskiej 1927.
17. Karol Szymanowski we Lwowie. *Dziennik polski*. 7. IX. 1938. S. 6.
18. Koncert uczniów prof. Muenzera. *Chwila*. 1931, № 4373. S. 9.
19. Kronika. *Chwila*. № 4891. 1932. S. 13.
20. Łobaczewska Stefania. *Karol Szymanowski: życie i twórczość*. Warszawa: PWM, 1950.
21. *Muzyka*. 1935. № 1-2, S. 31.
22. Obchody 100-lecia F.Chopina we Lwowie. *Słowo Polskie*. Lwów, 1910.
23. Plohn A. Karol Szymanowski. *Chwila*. № 6492, 1937. S. 9.
24. Plohn A. Z sali koncertowej. Carol Szymanowski. *Chwila*. № 3191, 1928. S. 9.
25. Sołtys M. E. Twórczość Mieczysława i Adama Sołtysów w kontekście muzyki polskiej i europejskiej, Lublin : Polihymnia, 2012. 212 s.

ТВОРЧЕСТВО КАРОЛЯ ШИМАНОВСКОГО В МУЗЫКАЛЬНОЙ ЖИЗНИ ЛЬВОВА ПЕРВОЙ ТРЕТИ XX ВЕКА

Стрилецкая Ольга Игоревна – аспирантка, Львовская национальная музыкальная академия им. Н. В. Лысенка, г. Львов

Статья посвящена выдающемуся польскому композитору-модернисту Каролю Шимановскому и его роли в музыкальной жизни Львова очерченного выше периода. На основании архивных материалов и специализированной литературы проанализирована значимость творческого вклада композитора в развитие местной культуры. Структурированы и частично охарактеризованы сегменты, в которых проявилось влияние К. Шимановского с более детальным рассмотрением одного из них – исполнение произведений композитора в концертных залах Львова в первой трети XX века.

Ключевые слова: Кароль Шимановский, композитор, музыкальное творчество, культурная жизнь, межвоенный период, концерты, отзывы.

KAROL SZYMANOWSKI'S CREATIVITY IN THE MUSICAL LIFE OF LVIV IN THE FIRST THIRD OF THE XX th CENTURY

Striletska Olga – Post-graduate student of the M. Lysenko LNMA, Lviv

The article is devoted to Karol Szymanowski and his influence on the musical life of Lviv during the first third of the XXth century. Based on research and archival materials, it has been generalized with a focus on importance of the composer's creative contribution to the development of local culture. The segments, in which the K. Szymanowski's

influence was manifested, were structured and partially characterized with a more detailed examination of one of them – the performance of the composer's works in the concert halls of Lviv in the first third of the XXth century.

Key words: Karol Szymanowski, composer, musical works, cultural life, interwar period, concerts, reviews.

UDC [78.27; 78.2 I]

KAROL SZYMANOWSKI'S CREATIVITY IN THE MUSICAL LIFE OF LVIV IN THE FIRST THIRD OF THE XX th CENTURY

Striletska Olga – Post-graduate student of the
M. Lysenko LNMA, Lviv

The aim of this article is to present the role and place of Karol Szymanowski's creativity and concert performances of his works in the infrastructure of Lviv's musical life and in the processes of changing the aesthetic attitudes and ideals of the city.

Research methodology includes using of scientific research, archival materials, encyclopaedic articles, interviews with famous performers of Karol Szymanowski's works. In the article more than 25 publications were studied.

Results. This research analyzes seven segments in which was manifested the influence of Szymanowski's creativity on Lviv's musical culture. The most important of them were concert performances of the composer's works, with 6 major concerts, which included only Karol Szymanowski's pieces. As we can notice, during his life and after his death Szymanowski's works were performed by touring musicians, Lviv performers and groups from all three leading communities: Polish, Jewish and Ukrainian, mostly graduates of Viennese music universities. Numerous responses to events, related to the composer, the publication of his works by Bernard Polonetsky's bookstore, the publication of the first monograph by Zdzislaw Jachymetski and the research of students of the Institute of Musicology were also important proofs of attention to the Szymanowski's figure. This all became possible only due to the steady professionalization of Lviv's musical life in the interwar twentieth century.

Novelty. K. Szymanowski's works have been considered in very numerous monographs, articles, reviews, documentary studies, etc. In Ukrainian musicology the composer's musical work was analyzed by J. Khursin, D. Polyachok, O. Markov, V. Guzeev, O. Izvarin and others. His connection with Lviv was also studied by number of musicologists. However, in this article the materials of previous publications were structured with an emphasis on the importance of the artistic charisma of the composer and his works in the dynamics of changes in the cultural life of Lviv in this period.

The practical significance. This article may be the basis for future research in the field of musicology, in particular the musical culture of Lviv, its concert life, as well as international influences on the development of Ukrainian music in general.

Key words: Karol Szymanowski, musical works, cultural life, interwar period, concerts, reviews.

Надійшла до редакції 30.11.2020 р.

УДК 930.2:[75+76](477.43-21) «18/19»:655.3.066.36

МАЛЮНКИ І ГРАВЮРИ ДРУГОЇ ПОЛ. XIX – 1960-х РОКІВ ІЗ ВИДАМИ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ЯК ДЖЕРЕЛО ІКОНОГРАФІЇ МІСТА (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПОШТОВИХ ЛИСТІВОК)

Паур Ірина Василівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва, Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка, м. Кам'янець-Подільський
<http://orcid.org/0000-0002-5998-8274>
<https://doi.org/10.35619/ucpm.vi36.406>
iryna_paur@ukr.net

Проаналізовано репродукції робіт художників другої половини XIX – середини XX століття на поштових листівках із видами Кам'янець-Подільського. Встановлено, що вони є цінним іконографічним джерелом, а їх сюжети дозволяють суттєво розширити уявлення про містобудівну та планувальну структуру міста, його забудову, окремі архітектурні пам'ятки. Підкреслено інформаційний потенціал іконографічних творів Н. Орди, М. Тшебінського, В. Гагенмейстера та ін. в історико-архітектурній науці, пам'яткоохоронній та реставраційній сферах.

Ключові слова: м. Кам'янець-Подільський, малюнки, гравюри, іконографічне джерело, поштова листівка, пам'ятки архітектури.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку мистецтвознавства характеризується введенням до наукового обігу іконографічних джерел, які раніше залишалися поза увагою дослідників. Із-поміж них вирізняються поштові листівки, що як джерело інформації епізодично використовували ще на початку XX ст., а в 1970-х рр. цей філокартичний матеріал став об'єктом наукового вивчення. Відповідно до загальноприйнятих класифікацій поштівки поділяємо на художні та фотографічні (документальні), сюжети останніх як своєрідні фіксатори історичних подій поступово набули значення іконографічних джерел. Зокрема, упродовж останніх десятиріч мистецтвознавці періодично зверталися до поштових листівок кінця XIX – початку XX ст. із краєвидами адміністративного центру Подільської губернії з колекцій бібліотек, музеїв і приватних зібрань, але розглядали